

Økonomien skal underlegges demokratiet

Taler
Audun Lysbakken

Dato
1 mai 2006

Sted
Narvik

Omstendigheter
1. mai

1 Kamerater, gratulerer med dagen

Torsdag 1 mai 1890 ble maidaen for første gang tatt i bruk som kampdag av arbeiderbevegelsen. I en rekke av Europas hovedsteder var det

5 beleiringstilstander denne dagen. I Oslo, i den første norske 1mai-demonstrasjonen, ble det meldt om pent vær og 3 500 deltakere i toget fra Youngstorget til Tullinløkka. Parolen for dagen, over hele Europa, var 8 timers arbeidsdag.

- 10 På disse 116 årene har 1. mai blitt brukt til å markere alle venstresidens viktigste kamper. Kampen for kortere arbeidstid og mot arbeidsledighet, kampen for mer folkestyre og mot kapitalens rett til å diktere samfunnsutviklingen, kampen for fred og mot stormakters rett til å styre verden, kampen for en velferdsstat som gir folk trygghet og frihet og mot kommersialisering av samfunnet vårt. Alle
- 15 disse kampene pågår ennå, og slik som de 3 500 i toget i 1890 representerte framtidskreftene i sin tid, er vi det samme i dag.

- I mer enn to tiår har høyresidens ideer vært på offensiven. Det har betydd mer makt til pengene. Det har betydd svekkelse av felleskapet og velferdsstaten. Det
- 20 har betydd at stadig flere beslutninger tas av usynlige markedskrefter i stedet for av folkestyret. I det konkurransesamfunnet som har vokst fram har forskjellene økt, fattigdommen vokst like fort som formuene til de rikeste og arbeidslivet blitt brutalisert.

- 25 Nå er det på tide å sette punktum for markedsliberalismen. Stadig flere står opp mot denne samfunnsutviklingen. Høyrebølgen har ebbet ut, og det er tid for nye ideer. Over hele Europa pågår nå streiker for å forsvare pensjons- og

velferdsordninger. I Frankrike har en massiv folkebevegelse feid vekk
30 høyresidens forsøk på å lage regler som ville gjøre det lettere å sparke unge
arbeidstakere. I Italia har folk feid vekk Berlusconi og resten av høyresiden. I
Norge gjorde vi det samme for seks måneder siden. La oss være stolte av det i
dag!

35 Det er seks måneder siden regjeringsforhandlingene. Nå skal Soria Moria
bygges. Regjeringsplattformen er en tydelig veiviser for dette arbeidet. Norge
har fått en regjering med det mest radikale grunnlag noen europeisk regjering
har hatt på mange år. Bygger vi Soria Moria ferdig vil vi ikke bare ha satt
punktum for to tiårs samfunnsutvikling på markedets premisser, vi vil ha tatt de
40 første viktige steg i en annen retning. Det er nok av de som vil at vi skal
mislykkes. La oss derfor minne oss om noen av de tingene som allerede har
skjedd, og som viser hvilken vei vi har begynt på.

Arbeidsmiljøloven er berget. Høyresidens forsøk på å vingeclippe loven, og
45 dermed bidra til mer brutalisering av arbeidslivet og svekking av fagbevegelsen,
er stanset. Det blir ikke økt adgang til å pålegge overtid, midlertidige ansettelser
og svekking av tillitsvalgtes rettigheter. Det er en stor seier for
arbeiderbevegelsen. Nå må vi fortsette denne kampen ved å komme sosial
dumping til livs. Det skapes nå et arbeidsmarked i Europa der arbeidskraft
50 fallbys og arbeidsfolk må konkurrere mot hverandre om jobber med dårligere
betingelser. EUs tjenstedirektiv vil forsterke denne prosessen, slik direktivet
ligger i dag vil det svekke kravet om norske vilkår for alt arbeid som gjøres i
Norge og sterkt begrense tilsynsmyndighetenes mulighet til å føre oppsyn med
spillereglene i arbeidslivet. En slik utvikling vil vi kjempe imot! Regjeringen har
55 slått fast at Norges reservasjonsrett i EØS-avtalen kan brukes hvis viktige norske
interesser står på spill. Tjenstedirektivet gjør det svært aktuelt å reise denne
debatten. Det er en debatt vi kan ha fordi folk i Norge to ganger har sagt nei til
EU-medlemskap. Det gir oss handlefrihet til selv å ta viktige beslutninger om
vårt eget arbeidsliv. Vi bør holde fast på vårt nei til EU.

60
Vi har stoppet skoleprivatiseringen. Uten regjeringens vedtak om stans i
godkjenningen av nye privatskoleplasser ville vi nå opplevd en omfattende
undergraving av den felleskapsskolen som er bygget opp i Norge gjennom
mange tiår. Den offentlige skolen er en av våre viktigste arenaer for å bekjempe
65 framveksten av et forsterket klassesamfunn. Jeg er helt sikker på at fremtiden vil
slå fast at forsvaret for den offentlige skolen var en av de viktigste tingene den

rød-grønne regjeringen gjorde.

70 Det er satt punktum for privatiseringsbølgen i Norge. Regjeringen sier nei til
privatisering, fordi den mener samfunnsutviklingen i Norge skal styres av
demokratiet, og ikke av markedet. Privatiseringen av jernbaneverket er stanset.
Posten blir ikke privatisert. Bondevik-regjeringens planlagte nedsalg av Flytoget
og Yara er også stanset. Neste etappe er å utvide og styrke det offentlige
75 eierskapet. SV mener regjeringen bør bruke den kommende eierskapsmeldingen
til dette.

For å sikre norsk, offentlig eierskap til vannkraft har Regjeringen omgjort
Konkurransetilsynets avgjørelse om å pålegge Statkraft å selge ut Trondheim
80 Energiverk. Av samme grunn vil regjeringen forsvare hjemfallsretten. Norsk
vannkraft er en evigvarende pengemaskin for samfunnet vårt, og disse
ressursene må vi beholde under nasjonal og offentlig kontroll, slik at vi kan være
sikre på at de også i framtiden vil bli brukt til å utvikle samfunnet vårt. Det er
ikke minst en viktig sak her i Narvik

85 Klimaendringene blir en stadig mer dramatisk realitet. Alle uavhengige
forskningsorganisasjoner sier nå at det er sterke bevis for at det meste av
oppvarmingen skyldes menneskelige aktiviteter. Det samme sier FN's
klimapanel. Vi kan nå selv se at klimaet er i endring rundt oss, og endringene går
90 fortere enn vi har trodd. Vi har ikke lenger lov til å vente med å handle! Derfor
kan ikke lenger fagbevegelsen og venstresiden være bare røde, vi må også være
grønne. Vi må våge å velge miljø, også når det koster oss noe. Derfor er det klokt
at store områder i nord nå beskyttes mot oljevirkosomhet.

95 Ti års gasskraftstrid i Norge er over. Regjeringen har slått fast at vi skal kunne ta
i bruk gassressursene, men ikke bygge gasskraftverk uten CO2-håndtering, slik
at de bidrar til å øke våre klimagassutslipp. Det trengs nå en storsatsing på
alternativ energi, og også her vet vi at Narvik kan spille en rolle. Narviks sterke
teknologiske miljø knyttet til energi må utnyttes. Som Kristin Halvorsen sa da
100 hun gjestet Narvik i fjor: SV vil gjøre byen til en nasjonal motor innen utvikling
av fornybar energi.

Et av de mest usosiale kuttene som Bondevik-regjeringen gjennomførte var å
fjerne ferietillegget for arbeidsledige. Dette tillegget gjeninnfører Regjeringen fra
105 1. juli 2006. Regjeringen har varslet at den i løpet av 2006 vil legge fram en plan

for fjerning av fattigdommen i Norge.

110 Offentlig fattigdom griner mot oss mange steder i verdens rikeste land. Eldre
som ikke får den omsorg de fortjener. Tomme bassenger. Forfalne skolebygg.
Mangel på lærere. Ansatte som må løpe fortere og ta tyngre løft enn godt er. Det
er resultatet av mange års underfinansering av kommunene, til fordel for
skatteletter og økt privat forbruk. Derfor var den viktigste saken i høstens
statsbudsjett å øke kommunenes inntekter, 5,7 milliarder er første etappe i
115 opprustningen av kommuneøkonomien, fra nå av skal skole og eldreomsorg gå
foran skatteletter i Norge.

I tre tiår har SVere blitt ledd av for sine forslag om seks timers arbeidsdag. Nå er
det ingen som ler lenger. I dette landet blir stadig flere mennesker satt på
120 sidelinjen, brukt opp eller skjøvet ut av et altfor tøft arbeidsliv i ung alder. Med
kortere arbeidstid kan vi stoppe dette misbruket av vår viktigste ressurs,
menneskene i dette landet. Siden de forrige arbeidstidsforkortingene i Norge
har vi hatt en fantastisk økning i produktiviteten. Nå er det på tide at
arbeidsfolk får ta ut noe av denne gevinsten i mer fritid. Sekstimersdagen er
125 allerede innført med hell i flere private bedrifter. Nå er det statens tur, og
regjeringen vil sette i gang forsøksordninger.

SV er et feministisk parti. Derfor vil vi det store lønnsgapet mellom menn og
kvinner til livs. Kvinners lønnsnivå er bare 85% av menns, og arbeidsmarkedet er
130 kjønnsdelt. Regjeringen oppretter derfor en likelønnskommisjon, for å sette
søkelyset på hvorfor det fremdeles er kjønnsbaserte ulikheter, f.eks i hjemmet,
eller mht. avlønning innen bransjer, sektorer og stillingstyper. Kommisjonen
skal framlegge en rapport som kan brukes til å fjerne dette største hinderet for
likestilling og kvinnefrigjøring i Norge.

135 Full barnehagedekning har venstresiden kjempet for siden 1970-tallet. Nå skal
det bli virkelighet. Regjeringen gjennomfører den største satsingen på
barnehager noensinne. Maksprisen ble redusert med 500 kr. per måned, til 2250
kr. med virkning fra 1. januar 2006. Det legges opp til 11 000 flere heltidsplasser
140 i løpet av 2006.

Første mai er en dag for internasjonal solidaritet. Den borgerlige regjeringen
sendte norske soldater til Irak, til tross for den massive motstanden mot USAs
krig blant folk flest i Norge. Nå er soldatene hentet hjem. Det er også de norske

spesialstyrkene som deltok i USAs krigføring i Afghanistan, en krig som er blitt hardt kritisert for menneskerettsbrudd og overgrep mot befolkningen i landet. Signalet er klart: Norge er ikke lenger en lojal medspiller i USAs kriger, og forsøk på å skape en verdensorden der den sterkestes rett gjelder.

150

Alt dette er gjort på de første seks månedene. Men jobben har bare så vidt begynt. Jeg er stolt, men ikke fornøyd. Fornøyd skal vi være når hele Soria Moria-erklæringen er virkeliggjort. Og selv da skal vi ikke lene oss lenge tilbake. For vi skal videre. Videre mot et samfunn der behovene til menneskene, og ikke kapitalen, går først. Det er sosialisme for meg, at økonomien skal underlegges demokratiet.

Første mai markerer at arbeiderbevegelsen er nettopp en bevegelse. Det rød-grønne prosjektet er ikke noe som bare noen heltidspolitikere i Oslo skal skape, det er grasrotens prosjekt. Det var ikke bare en ny regjering som var vårt mål i høst, men en ny kurs. Mektige krefter i Norge vil gjøre alt de kan for å hindre det. Stein Erik Hagen åpner opp lommeboken sin for våre motstandere, Trygve Hegnar ruster opp i avislokalene sine og sjeføkonomene sitter på sine kontorer på Aker Brygge og lover høye renter og dårlige tider hvis noen prøver å gjennomføre en mer rettferdig politikk. Dette presset fra høyre - fra de som har makt ikke i kraft av å være mange, men i kraft av å ha mange penger - vil kunne stikke kjepper i hjulene for det nye flertallet. Derfor må det finnes et annet press, et press fra samholds- og grasrot-Norge som kan dytte fram regjeringen og kreve resultater av den. Derfor er partiene og valget ikke den eneste delen av det rød-grønne prosjektet, vi må bygge en bevegelse for forandring også utenfor Stortinget.

Her i Narvik er kampen for å bevare et fullverdig tilbud ved lokalsykehuset særlig viktig. Soria Moria-erklæringen slår fast at ingen lokalsykehus skal legges ned i Norge, og at den politiske kontrollen med sykehusene skal styrkes. Dessverre har vi i Norge de siste årene fått en utvikling innenfor sykehussektoren der markedsprinsipper har fått altfor mye å si. Denne utviklingen må vi snu! Tryggheten for menneskene i distriktene må settes foran kortsiktige sentraliserings- og innsparingsprosesser. Sykehuset i Narvik må også i framtiden få beholde akuttberedskapen og fødeavdelingen. Vi må stille oss sann her i landet at vi har råd til det i en by av Narviks størrelse,

180

I vinter oppholdt jeg meg en tid i Paris. En dag jeg satt og kikket på bykartet falt

185 blikket på en plass i sentrum, Place de Narvik sto det der. Plassen er oppkalt etter Narvik fordi det var her de allierte vant sin første seier i 1940. Nettopp Narvik, med byens dramatiske krigshistorie, er et passende sted for å markere vår solidaritet med folk som i dag er under okkupasjon.

190 Israels okkupasjon av palestinerne land fortsetter, en okkupasjon basert på undertrykking og plyndring av et folks territorium og ressurser. Det blir ikke fred i Midtøsten uten en rettferdig fred for palestinerne. Det betyr en fri og uavhengig stat, at bosetterne fjernes fra de okkuperte områdene, at muren rives og at flyktningene får vende hjem. For å få til dette må det legges press på Israel.
195 Det presset kan alle bidra til, for eksempel gjennom forbrukerboikott av israelske varer.

Siden høsten 2000 har 690 palestinske barn blitt drept av israelske styrker. Og Israels mur stjeler stadig nye deler av landet palestinerne ifølge FN har krav på.
200 Det er derfor det er så feil at vesten nå legger presset ensidig på palestinsk side. Det er derfor det vil være riktig å opprettholde bistand via de palestinske selvstyremyndighetene. Palestinerne har gjennomført et fritt og rettferdig valg. De som vant står svært langt fra mitt politiske grunnsyn. Men vi må vise respekt for resultatet, og ingenting ved det svekker palestinerne rett til sitt eget land. Et
205 folk skal ikke straffes for sine demokratiske valg. SV gjennomfører i dag en innsamlingsaksjon til palestinske flyktninger, i samarbeid med Norsk Folkehjelp. Jeg ber dere alle om å bidra til innsamlingen.

Det finnes mørke skyer på horisonten i vår tid. Fundamentalismen er på
210 frammarsj, i ulike forkledninger, i ulike verdenshjørner. Også her i Norge er det noen som forsøker å så splid mellom religioner og kulturer. Noen som bærer ved til et bål av misnøye. Fremskrittspartiet vil ikke bare bli kvitt flyktninger og muslimer. Det er en avledningsmanøver. Like mye vil Fremskrittspartiet velferdsstaten og fagbevegelsen til livs. De vil privatisere og regulere bort selve
215 grunnlaget for at vi har kunnet bygge et samfunn der arbeidsfolk har kunnet stå med ryggen rak, en sterk offentlig sektor og et arbeidsliv med klare spilleregler. Vi må slå tilbake høyrepopulismen! Det gjøres ikke ved å demonisere dem som nå slutter opp om Frp. Det gjøres heller ikke ved å stenge grensene for mennesker som trenger vår hjelp. Det gjøres ved å bygge Soria Moria, ved å vise
220 folk i Norge at det å skifte regjering førte til noe nytt, at det gjorde en forskjell. Det er vår store oppgave. Hvis det rød-grønne prosjektet lykkes, så mislykkes høyrekreftene.

225 Det har gått 115 år siden den første 1mai-demonstrasjonen. I dag er vi samlet
her i Narvik, og på steder over hele Norge, og idealene vi samles om er de samme
som for 116 år siden. Våre motstandere er også de samme, høyrekreftene som
forsvarer mindretallsprivilegier og setter det blinde markedet foran fellesskapet.
230 Fortsatt er 1mai kampdagen for de samfunnskreftene som står for solidaritet,
folkestyre og rettferdighet. For de som kjemper fram mer demokrati, for de som
alltid har kjempet for at ingen skal stå med lua i hånden, for de som vil at alle
skal kunne rette ryggen og reise seg i sin fulle lengde.

Takk skal dere ha!

235

Kilde

<http://www.sv.no/hordaland/bergen/personer/audun/kronikker/dbaFile107176.html>

Emneoversigt

1. mai-tale

240

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/okonomien-skal-underlegges-demokratiet>

245

250

255

260